

DIVERZITA SPOLEČENSTEV BEZOBRATLÝCH ŽIVOČICHŮ LOMOVÉHO JEZERA V PRŮBĚHU JEHO NAPOUŠTĚNÍ

Ing. *Zuzana Čadková*, DiS. (ČZU v Praze)

RNDr. Ivo Přikryl (ENKI o.p.s.)

Ing. David Vrzal (ČZU v Praze)

Struktura příspěvku

1. Lomová jezera v Podkrušnohoří
2. Popis zájmové lokality
3. Metodiky vzorkování
4. Výsledky
  - * Fyzikálně-chemické vlastnosti vody
  - * Stratifikace
  - * Zooplankton
  - * Zoobentos
5. Závěry

Foto: D. Vrzal

Lomová jezera

Podkrušnohorské hnědouhelné pánve

- * Zbytková jáma lomu – řešení? (Šverma, Vršany, ostatní)

- * Vznik 8 nových lomových jezer

- * SZ Čechy - Chabařovice, Ležáky, Bílina, Libouš, Šverma-Hrabák, ČSM

- * Z Čechy - Medard-Libík, Jiří-Družba

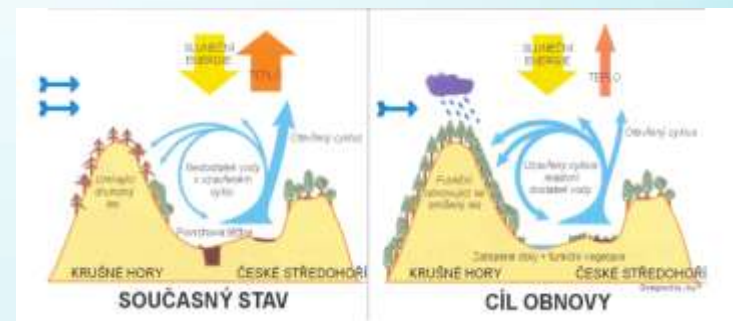
- * Úskalí „mokrě“ varianty:

- * Stabilizace svahů, těsnění dna

- * Dostatek kvalitní vody pro jejich napouštění (povodí Ohře a Bíliny)

- * Výsledná kvalita vody (kovy, ionty, pH, trofie, konduktivita)

- * Medard by se svým charakterem měl vyrovnat s případnými problémy

(Pecharová et al., 2011)

Zájmová lokalita Lomové jezero Medard

* Parametry budoucí nádrže:

Výška hladiny	400,00 m n. m.
Celková plocha	493,44 ha
Objem vody	119,851 mil.m ³
Max. hloubka	50,0 m
Průměrná hloubka	24,3 m
Doba napouštění	2008 – 2013/4
Hlavní zdroj vody	řeka Ohře

- * Sokolovská uhelná, právní nástupce a.s.
- * Ukončení těžby 2000
- * Počátek plnění 2008, napouštění z Ohře 2010/11
- * Všestranné využití nového prostoru

Foto: D. Vrzal

JEZERO MEDARD

URBANISTICKÁ STUDIE
ZÁPADNÍ ČÁSTI SOKOLOVSKÉ PÁNVE
AKTUALIZACE 2006

1 : 10 000

PLOCHY V KRAJINĚ S PREVAZUJÍCÍ FUNKCÍ :

	PŘIRODNÍ
	REKREAČNÍ
	SPORTOVNÍ
	KULTURNÍ
	VĚDECKO VÝZKUMNOU
	LESNICKOU
	ZEMĚDĚLSKOU

VODA V KRAJINĚ

	VODNÍ PLOCHY A TOKY
	ODVODŇOVACÍ SYSTÉM V PŘÍVAZÍ LOKALITY MEDARD
	INFLUENČNÍ DESKY Z OCHR. - PROPLAV PRO VODNÍ
	HRAZDICE ZAPLYVŮVÉHO ÚZEMÍ (ZP)

ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY A OCHRANA PŘÍRODY

	PŘEKY LESNÍM PŘÍVAZÍ Z JINÉ DOKUMENTACE
	PŘEKY LESNÍM PŘÍVAZÍ V ÚS. SOUKOUPENÍ
	ESPRESOVÝ VÝZNAMNÁ (OKALITA NITURA ZP)
	VÝZNAMNÉ KRAJINNÉ PŘEKY
	PLOCHY SE ZVÝŠENÝM VÝZNAMEM PRO OCHRANU PŘÍRODY
	PŘECHODNĚ OCHRANĚNÁ PLOCHA

Zdroj dat:
<http://www.medard-lake.eu/>

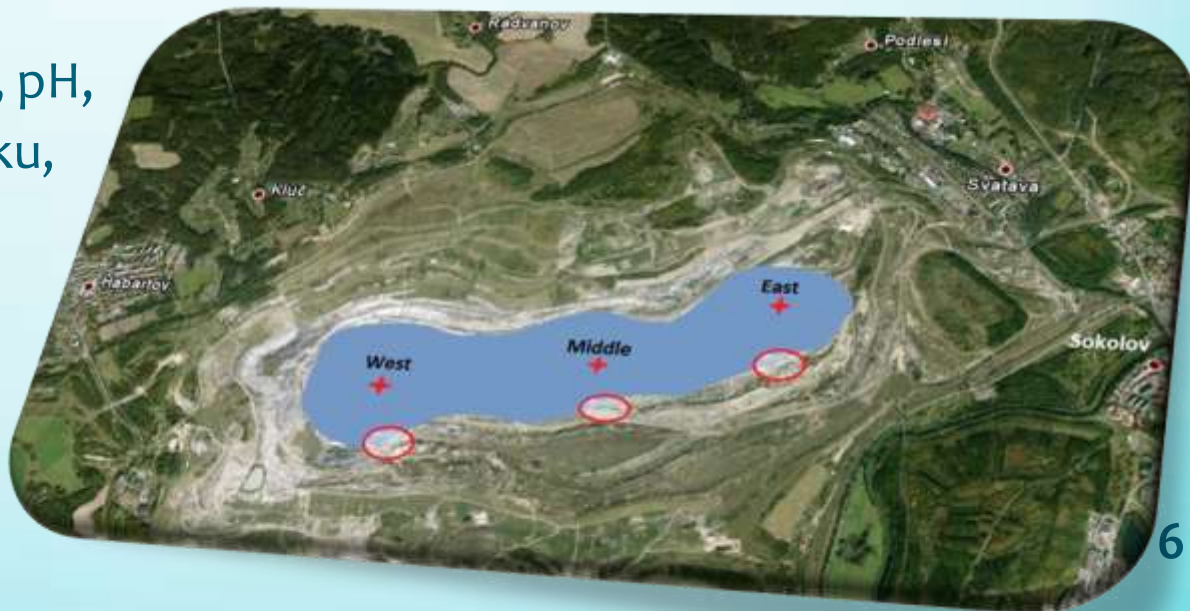
Jak vzniká jezero ...

2008

2010

Vzorkování – základní metodiky

- * Komplexní hydrobiologický monitoring
- * Zooplankton – planktonní síť (80 μ m), Friedingerův sběrač (min. 4x ročně)
- * Zoobentos – modifikovaný Ekman-Birgův drapák (1-2 měsíční intervaly)
- * Chemické parametry – laboratorní stanovení - AAS, ionty ICP-OES
- * Vertikální profily teploty, pH, konduktivity, rozp. kyslíku, redox potenciál, zákal – měřeny přímo v terénu multifunkční sondou YSI 6600 XL

Fyzikálně-chemické vlastnosti vody

* údaje z konce roku 2010 – před začátkem napouštění z řeky Ohře

* Voda z vlastního povodí

- * velmi proměnlivé chemické složení
- * Nízké koncentrace minerálních živin (N_{tot} : 0,2-1,5mg/l, P_{tot} : 0,02-0,28mg/l)
- * Vysoké koncentrace dalších kovů (As, Be, Al, Co, Ni, Zn)

* Výsledná směs vody v nádrži

- * Není problematická s ohledem na požadavky většiny vodních organismů
- * V některých parametrech **překračuje** limity pro povrchové vody (viz.tabulka)
- * Koncentrace kovů – silně sestupný trend (↑ prokysličení vody, pH)

pH	alkalita	konduktivita	sodík	chloridy	sírany	železo	mangan	N_{tot}	P_{tot}
7,1	1,0 (mmol/l)	2500 ($\mu\text{S/cm}$)	360 (mg/l)	14,7 (mg/l)	1500 (mg/l)	0,4 (mg/l)	1,4 (mg/l)	2 (mg/l)	0,01 (mg/l)

Stratifikace

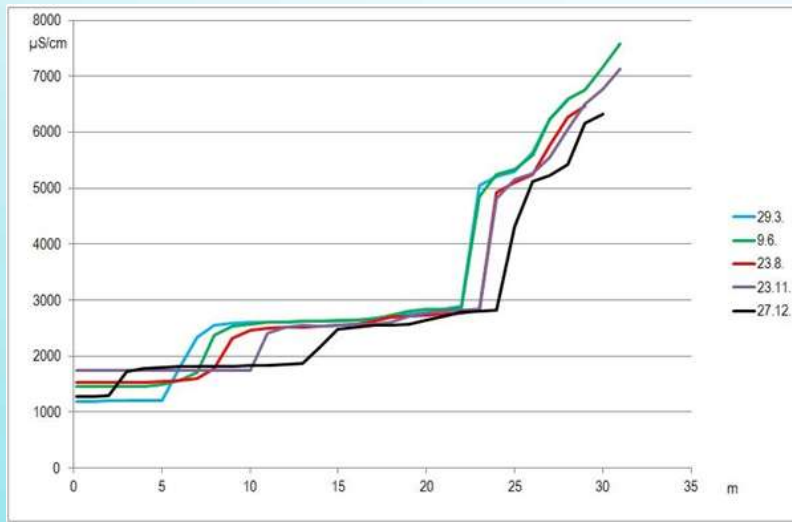
- * Velice komplikovaná
- * Všechny přítoky do jezera mají nižší konduktivitu než voda v nádrži - přítok na dně nádrže
- * Promíchávání vody v nádrži – původně kompletní (podzim)
- * holomiktický charakter se změnil na meromiktický (↑ konduktivita)
- * Vodní hladina stále stoupá, chemokliny leží stále ve stejné n.m. výšce
- * Kvalita vody nad nimi se zlepšuje
- * Voda z řeky Ohře – nízká konduktivita – tvoří vrstvu u hladiny 4→5→10m
- * Vrstva uzavřené vody 15-20 m hluboká – postupné vyčerpání kyslíku
- * Perspektiva do budoucna

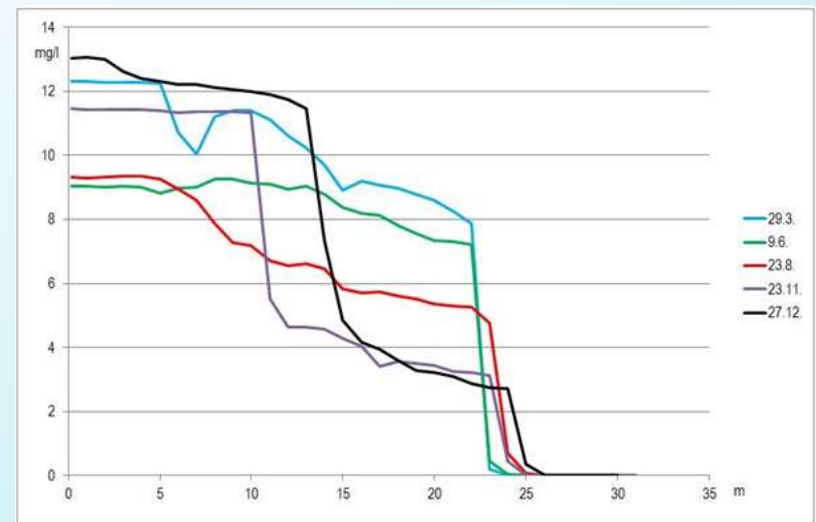
Vývoj vybraných abiotických faktorů

*rok 2011

Vývoj konduktivity

Vývoj nasycení kyslíkem

Data: Kolektiv autorů, 2012

Zooplankton

výsledky 2008-2010

- * V původních retencích –
  - * velmi nízká diverzita i hustota
  - * buchanky *Tropocyclops prasinus*, *Cyclops singularis* a *Acanthocyclops trajani*, vířníci skupiny *Bdelloidea*, *Hexarthra fennica*, *Brachionus sericus*, perloočka *Chydorus sphaericus*
- * Ihned po spojení hladin – *Daphnia longispina*, *Eudiaptomus vulgaris*
- * Do konce roku 2010 zjištěno 36 taxonů zooplanktonu
  - * převažují buchanky, vířníci velmi málo, perloočky i buchanky - malý počet vajíček
- * Hustota zooplanktonu je velice nízká 1-9 ks/l
- * Po začátku napouštění z řeky Ohře – řada nových druhů, vliv rybí obsádky
  - * *Synchaeta lakowitziana*, *Eudiaptomus gracilis*, *Daphnia longispina* – až 10 vajíček
- * Největší význam mají pro výskyt zooplanktonu porosty v litorální zóně

Zooplankton

vliv napouštění z Ohře

- * Pokračující napouštění z řeky Ohře = přísun nových druhů
- * Obohacení se předpokládá především v litorálním pásmu
- * Prísun fosforu – v Ohři až 10ti násobná koncentrace
- * Zooplankton - bez projevů toxicity zvýšeného množství kovů
- * Rozdíl od jiných nádrží – počáteční absence inokula, nízká trofie, vysoká mineralizace, žádný kyslík u dna

	lake watershed	river Ohře	Medard	total
Rotifera	28	38	25	53
Copepoda	12	5	15	22
Cladocera	8	7	4	14
total	48	50	44	89

Zoobentos

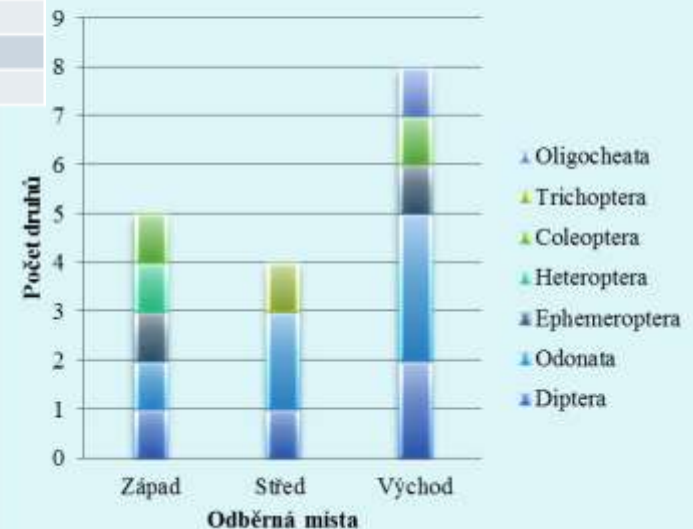
Výsledky z roku 2010

	West	Middle	East
Diptera	Chironomidae	Chironomidae	Chironomidae Dolichopodidae
Odonata	Pyrrhosoma nymphula	Cordulia aenea Enallagma cyathigerum	Enallagma cyathigerum Anax imperator Ischnura elegans Cleon dipterum
Ephemeroptera	Cleon dipterum		
Heteroptera	Corixidae		
Coleoptera	Gyrinidae		Dytiscidae
Trichoptera		Trichoptera	
Oligochaeta			Oligochaeta

(Čadková a Vrzal, 2010)

- ❖ Běžně se vyskytující druhy
- ❖ Převážně pionýrské
- ❖ Nejhlubší partie nádrže téměř bez osídlení zoobentickými organismy

Diverzita zoobentických organismů

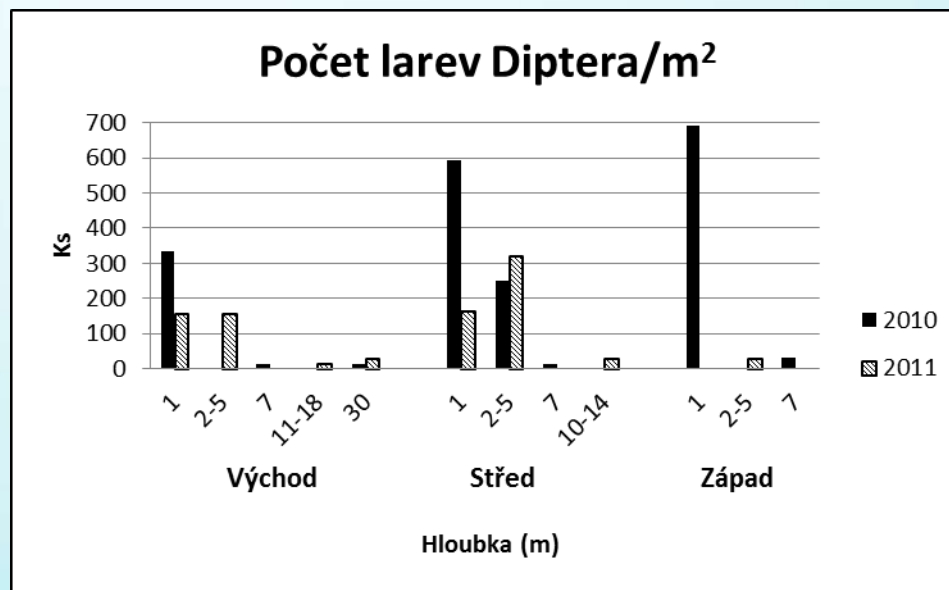

Zoobentos

rok 2011

Lokalita	hloubka (m)	2010	2011
Východ	1	Anizoptera Diptera Coleoptera Ephemeroptera Oligochaeta Trichoptera Zygoptera	Diptera
	2-5		Coleoptera Diptera Oligochaeta Trichoptera
	7	Diptera	
	11-18		Diptera Trichoptera
	30	Diptera	Diptera
Střed	1	Anizoptera Diptera Trichoptera Zygoptera	Diptera Trichoptera
	2-5	Anizoptera Diptera Trichoptera	Anizoptera Diptera Ephemeroptera Trichoptera Zygoptera
	7	Diptera	
	10-14		Diptera Trichoptera
Západ	1	Anizoptera Coleoptera Diptera Ephemeroptera Heteroptera	
	2-5		Diptera
	7	Diptera	
	15		Oligochaeta
odlovených taxonů celkem		8	7

- * Obrovské rozdíly na jednotlivých odběrných místech a hloubkových profilech
- * Společný trend – posun společenstev z mělké příbřežní zóny o několik metrů hlouběji
- * Stále největší význam – litorální pásmo
- * Opakovaný nález řádu Diptera v hloubce 30 m – nulové nasycení vody rozpuštěným kyslíkem

Závěry

- * Dosavadní optimální vývoj abiotických i biotických faktorů – potenciál pro budoucí využití jezera Medard
  - * Hodnotný biotop pro volně žijící organismy
  - * Krajinný prvek obnovující funkce narušeného území
  - * Rekreační oblast pro člověka
- * Jedinečné podmínky => jedinečné biocenózy
- * Spolupráce několika výzkumných týmů – komplexní obraz o stavu a vývoji nově vznikajícího lomového jezera Medard

Použité zdroje

- * Čadková Z., Vrzal D., 2010: Lake Medard (Sokolov) – The First Glance under the Water Surface In: Bejček, V., Fernández, E., Jílek, F., Libra, M., Marušák, R., Sedmíková, M., Zagata, L. (eds.): UCOLIS 2010 - University Conference in Life Sciences-Proceedings konané v Praze 25.11.2010, Typos, Plzeň. pp. 242-249. ISBN 978-80-213-2141-0.
- * Kolektiv autorů, 2012. Přípravovaná monografie zabývající se obnovou postrekultivačních území (KAE ČZU v Praze)
- * Kosík, M., Čadková, Z., Přikryl, I., Sed'a, J., Pechar, L., Pecharová, E. 2011. Initial succession of zooplankton and zoobenthos assemblages in newly formed quarry lake Medard (Sokolov, Czech Republic). In: Růde, R. T., Freund, A., Wolkersdorfer, Ch. (eds.). Mine Water – Managing the Challenges. Aachen, Germany. pp. 517 – 521. ISBN 978-1-897009-47-5
- * Pecharová, E., Svoboda, I., Vrbová, M. 2011. Obnova jezerní krajiny pod Krušnými horami. Lesnická práce, s.r.o. 2011. 112 p. ISBN: 978-80-87154-35-9
- * Vrzal D, Přikryl I, Fafilkova V, Truszyk A. 2011. Complicated water quality and stratification at post mining-pit lake Medard near by Sokolov city, Czech Republic, In: Růde, T. R., Freund, A. Wolkersdorfer, Ch. (eds.). Mine Water – Managing the Challenges. Aachen, Germany. pp. 551-556. ISBN 978-1-897009-47-5
- * <http://www.medard-lake.eu/>

Děkuji za pozornost ...

Práce byla podpořena výzkumným projektem
CIGA ČZU v Praze č. 20124203 a NAZV QH82106